MUHAMMED BİN ABDURRAHMÂN EN-NESEVÎ

İslâm âlimlerinin meşhûrlarından. Hadîs, tefsîr, fıkıh, edebiyat, nahiv, lügat âlimi ve şâir. İsmi, Muhammed bin Abdurrahmân bin Ahmed bin Ali en-Nesevî'dir. Künyesi Ebû Ömer olup, kadılar kadısı diye bilinirdi. 378 (m. 988) senesinde Horasan'ın Nesâ şehrinde doğdu, ilim öğrenmede çok gayretli olup, Irak, Mısır, Şam, Mekke ve daha başka şehirleri dolaştı. Selçuklu Sultânı Tuğrul Bey tarafından Bağdad'a, hilâfet makamına elçi olarak gönderildi ve Selçuklu devlet adamları tarafından çok sevilip, mühim işlerde görevlendirildi. Kâim bi-emrillah onu Harezm'e kadı ta'yin etti ve Ekd-el-Kudâd (kadılar kadısı) lakabını verdi. 478 (m. 1085) senesinde vefât etti.

Nesevî, fıkıh ilmini kendi memleketi Nesâ'da Kâdı Hasen ed-Demmâni ve en-Nesevî'den alarak yetişmiş, daha sonra Irak'a giderek orada ilim tahsil etmiştir. Nişâbûr'da; Ebû İshâk İsferâinî, Cürcan'da: Ebû Muammer el-İsmâilî, Mısır'da; Ebû Abdullah Muhammed bin Fadl bin Nazif el-Ferrâ, Dımeşk'de; Ebû Hasen Ali bin Mûsâ es-Simsâr, Mekke'de; Ebû Zer el-Hirevî, Nesâ'da; Ebû Bekr Muhammed bin Züheyr bin Ahdal en-Nesâî'den ilim tahsilinde bulunmuştur. Çeşitli ilim meclislerinde bulunarak istifâde etmiş ve hadîs ilmi hakkında dersler vermiştir.

Kendisinden de; Ebû Abdullah el-Furâvî, Abdülmünîm el-Kuşeyrî, İsmâil bin Sâlih el-Müzenî ve daha başka âlimler ilim tahsilinde bulunmuşlardır.

Sem'ânî onu, "Kâdıların reîsi olarak bilinen, fazilet ve haya bakımından zamanındaki âlimlerin en üstünlerinden, sultan tarafından, izzet ve ikram gören bir zât idi" diye bildirmektedir.

Muhammed Nesevî, kimsenin ayıbını araştırmaz ve çirkin şeylerde de bir güzellik görmeye çalışırdı. Kimsenin ayıbını yüzüne vurmazdı. Tek maksadı Allahü teâlâya kul olmak ve O'nun kullarına Hizmet etmekti. Ebû Kâsım Mahmûd ez-Zemahşerî dedi ki: "Hiç bir kimsenin kötü tarafını aramaz, onun iyiliklerinden bahsederdi. Bir defasında kendisine bir fakîhin birçok kötü hâlleri anlatıldığında, Nesevî: "Böyle demeyiniz. O kimsenin hiç bir güzel vasfı bulunmasa da, imamet sarığını çok güzel sarıyor" demiştir.

Harezmî ise onun için şöyle anlatır: Asrında fazilet ve iyilik yönünden, makam, güzel huy, haya ve yumuşak hâl bakımından en ileride idi. Dinî ilimlerin her birinde çok mahir olup, lügat, nahiv, müfessir, müderris (profesör), fıkıh âlimi, müftî, ilmî münâzarası kuvvetli, şâir ve hadîs âlimi idi. Dînine bağlılığı örnek olup, halkı; haramlardan, kusur ve kötü olan şeylerden nehyederdi.

Nesevî'nin bir şiirinin açıklaması şöyle:

"Kim Allahü teâlânın nezdinde bir makam elde etmek istiyorsa, ona hakkıyla itaat etsin. O'na gerçek itaat ise, O'nun beğendiği şeyleri hakkıyla yapmaktır. Allahü teâlâya itaat etmek için gerçek yolu ara, böyle yaparsan Cenneti kazanır, Cehennemden kurtulursun."

O, tefsîr ve fıkıh ilmine dâir eserler tasnif etmiştir. Fakat bunlar elimize geçmemiştir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ül-müfessirîn (Dâvûdî) cild-2, sh. 178

2) Tabakât-ül-müfessirîn (Süyûtî) sh. 36

3) Tabakât-Üş-Şâfiiyye cild-4, sh. 36

4) Mu'cem-ül-müellifîn cild-10, sh. 134

5) El-A'lâm cild-6, sh. 191